

Bigarren hezkuntzako irakasleen prestakuntzarako masterra

Nafarroako Unibertsitate Publikoa (UPNA)

Proiektuetan Oinarrituriko Ikaskuntza (POI):

Datu sozio-demografikoen desorekak eta desberdintasunak, erkidego ezberdinen artean.

Tutorea:
Emilio Majuelo

Egilea:
Mikel Yarritu

AURKIBIDEA

SARRERA.....	1-3
1. MARKO TEORIKOA.....	3-12
Teoria eraikitzailea.....	4-6
Ikaskuntza adierazgarria.....	6-7
Proiektuetan Oinarrituriko Ikaskutza.....	7-10
Korrante geografikoak.....	10-12
2. METODOLOGIA.....	12-27
Hipotesia eta helburuak.....	12-14
Proiektuaren tstuingurua.....	14-18
Proiektuaren garapena.....	18-25
Proiektuaren ebaluazioa.....	25-27
3. ONDORIOAK.....	27-29
4. BIBLIOGRAFIA.....	30
5. ERANSKINAK.....	31-39

Proiektuetan oinarrituriko ikaskuntza:

Datu sozio-demografikoen desorekak eta desberdintasunak, erkidego ezberdinen artean.

SARRERA

Ikasturte honetan zehar, hainbat aspektu psikologiko, pedagogiko, soziologiko, didaktiko eta zientifikoak ikusi ditugu ikaskuntzan aplikatzeko baliogarriak izango direnak. Aspektu eta teoria desberdin hauek aplikatu ahal izateko Master Amaierako Lana (MAL) erabiliko dugu, guk proposaturiko proiektu edo lan batean, hau da, MALaren helburu nagusia masterrean zehar ikasitakoa praktikara eramatea proiektu edo lan baten bidez izango da. Nire kasuan, masterrean erakutsi diguten metodo bat erabiliko dut MALa aurrera eramateko. Nire ustez, metodologia oso aberasgarria eta didaktikoa da non ikasleak asko ikasiko duten eta etorkizunera begira metodologia hauek erabiltzea ezinbestekoa ikusten dut. Metodologia hau duela gutxi erabiltzen ari da ikaskuntzan eta Proiektuetan Oinarrituriko Ikaskuntza (POI) deitzen da. Esan beharra dago, nire kasuan proiektua aurrera eramateko aukera izan dudala praktiketako bigarren egonaldian eta DBH 3.mailako klaseetan datu sozio-demografikoak aztertu ditugu eta Espainiako autonomia erkidego ezberdinen arteko desorekak eta desberdintasunak aztertu ditugu.

Bestalde, esan beharra dago, gaur egun hezkuntza eta ikaskuntza egoera nahiko zail batean dagoela hainbat arrazoiak direla medio: ikasleek motibazio falta dute; izugarrizko krisi ekonomikoan murgildurik gaude eta honek eragin handia dauka (murrizketa ekonomikoak, denbora eta diru gutxiago ikaskuntzan inbertitzen da...); ikaskuntza metodo zaharkituak erabiltzen jarraitzen dira, ikaskuntza memoristikoa bezala... Horregatik nik uste dut Proiektuetan Oinarrituriko Ikaskuntza gaur egungo ikaskuntzan aplikatzea oso interesgarria eta aberasgarria dela, zeren eta, metodologia berria delako eta betiko metodoekin apurtzen duelako. Gainera esan beharra daukat, nire proiektua datu sozio-demografikoetan oinarritzen dela, beraz, kutsu geografiko nahiko altua dauka. Nik uste dut POIak Geografia irakasteko oso baliogarriak direla eta ikaskuntza eta hezkuntza bezala geografia irakasteko era berri egin behar dela, horregatik, proiektu hau aurrera eramatea oso interesgarria iruditu zait.

Nik uste dut orainaldian, ikaskuntza adierazgarri bat sortu behar dela, non ikasleak irakaslearen laguntzarekin bere ezaguera eraiki behar duten, horrela bere motibazioa eta jakin

mina pizten dute. Bestalde, oso garrantzitsua da gaur egungo curriculumean agertzen diren edukiak eta gaitasunak ikaskuntzan aplikatzea eta Proiektuetan Oinarrituriko Ikaskuntzan gaitasun eta eduki hauek asko lantzen dira eta modu praktiko batean. Kontutan hartu behar den beste gauza bat ikasle aniztasun handia dagoela eta POI bat egitea aniztasun hau kontutan hartzen du, zeren eta, proiektuak nahi den moduan bideratu ahal direlako, hots, normalean proiektuak talde-lanak izaten direnez, taldeak nahi ditugun eran osatu ahal ditugu eta horrela ikasle guztien beharrak asetuko ditugu.

Lehen aipatu dudan moduan, nire proiektua DBH 3.mailan aurrera eramango dut eta kontutan harturik maila honetako curriculumean datu sozio-demografikoak (populazioaren mugimendua, migrazioak, langabezia, sektore ekonomikoak...) lantzen direla, nire proiektua horren inguruan izango da. Proiektua aurrera eramateko, talde-lan bat izango da eta ikasleei txosten bat egitea proposatuko dizkiet bi autonomia erkidegoko datu sozio-demografikoen datuak konparazioak eginez. Horrela, ikasleek erkidego ezberdinen dauden desberdintasunak ikusi ahal izango dituzte eta desberdintasun hauek zergatik ematen diren ondorioztatu ahal izango dute.

Azkenik, ikasleek aurkezpen batean proiektuaren edo txostenaren deskribapen bat emango dute. Bertan atera dituzten ondorioak emango dituzte eta gainontzeko taldeekin eztabaidatuko dituzte argudio ezberdinak erabiliz. Horrela argi geratuko da ikasleek bere ezaguera eraiki egingo dutela eta idei propioak ateratzeko gai izango direla datu ezberdinen analisiari erreparatuz.

Amaitzeko esan beharra dago master amaierako lana hainbat zatitan banatuko dela. Lehendabiziko zatian marko teorikoari erreparatuko diogu, bertan, zein ideiak eta ze teoria ezberdin hartu ditudan proiektua aurrera eramateko azalduko dut, bereziki, irakaskuntza adierazgarria; irakaskuntza eraikitzailea, non, ikasleek bere ezaguera eraikitzen duten; proiektuetan oinarrituriko ikaskuntza eta korrante geografiko berrietan oinarritu naiz marko teorikoan eta orain aipatu berri ditudan teoriak erabili ditut proiektua aurrera eraman ahal izateko. Bigarren, lehen aipaturiko proiektua azalduko dut, hau da, lanaren metodologia azalduko dut. Esan dudan moduan, erabili dudan metodologia POI bat izango da eta kasu honetan Espainiako autonomia erkidegoko datu sozio-demografikoen konparaketa bat egitean oinarrituko da. Gero, lanaren ondorioak eta ateratako emaitzak komentatuko ditut, horrela hasieratik lortu nahi ziren emaitzak lortu diren ala ez komentatu ahal izateko eta azkenik master amaierako lanarekin bukatzeko erabili ditudan iturri bibliografiakoak aipatuko ditut.

1.MARKO TEORIKOA

Sarreran aipatu dugun bezala, gaur egungo irakaskuntza eta hezkuntza sistema orokorrean,

atzeraturik geratzen ari da estatu mailan. Atzerapen honen arrazoi nagusia, metodo tradizionalak erabiltzen direla oraindik egungo irakaskuntzan non metodo konduktibista eta ikaskuntza positibista nagusitzen diren. Metodo konduktibistan eta positibistan, irakaskuntza memoristikoa nagusitzen da bereziki. Ikaskuntza memoristikoa irakaslea, ikaskuntza prozesuaren pisu nagusia dauka eta ikasleak, irakasleak azaldutakoa ikasten eta memorizatzen du, beraz, ikasleak protagonismo gutxi dauka ikaskuntza prozesuan eta irakaslearen esanetara gelditzen da, ezin du edo hobeto esanda, ez da gai bere kabuz bere jakituria propioa eraikitzeko.

Master honetan ikusi eta ikasi dudanaren arabera eta nire esperientzia pertsonalaren arabera antzeman dut, metodo hauek aplikatzen badira ikasleek urte batean ikasi dutena, hurrengo urterako ahazten zaizkiela, gainera kontuan hartu behar da gaur egun informazio eta komunikazioaren gizartean bizi garela eta ikasleek gero eta informazio eskuragai dituztela, horregatik metodo memoristikoa eta positibista honekin jarraitzea ez dauka zentzu handirik, adibidez, gure kasuan gizarte zientzietako irakasgaian, historian, zertarako ikasle batek memoriaz ikasi behar du Espainiako errege guztien izenak eta datak internet bidez bi minututan informazio hori lortu ahal badu?

Egoera hauek ekiditu ahal izateko, nire ustez, metodologia berriak erabili behar dira eta horretarako teoria berritzaileetan (teoria kognitiboak, metakognizioa, irakaskuntza adierazgarria, metodo eraikitzailea...) oinarritu behar gara. Ikaskuntza era espiralean egin behar da, hau da, pasaden urtean ikasi zena hurrengo urtean ere ikasi behar da, baina beste zentzu batetik, beste ikuspuntu batetik, horrela errepikapenetan ez gara sartzen eta gainera ikasleek bere aurrezagutzetatik abiatu ahal dira. Bestalde, uste dut ikasleak gaur egungo hezkuntza munduan, motibazio falta dagoela eta horregatik metodologia berriak erabiltzea ezinbestekoa da. Nire kasuan, lehen aipatu dudan bezala, master honetan ikasi dudana metodologia bat erabiliko dut master amaierako lan hau burutu ahal izateko, Proiektuetan Oinarrituriko Ikaskuntza hain zuzen ere (POI).

POI baten oinarri teorikoak teoria eraikitzailetik datoz gehien bat (Vigotsky, Barrows, Bruner Piaget...). Teoria eraikitzailearekin erlazionaturik edo teoria eraikitzaileen oinarri teorikoak ikaskuntza adierazgarria eta metakognizioa direla esan dezakegu, beraz, metodo eta teoria hauei buruz hitz egin beharko dugu. Bestalde, landu dudana proiektuaren gaia geografiaren alorrean sartzen da, beraz, geografiaren korranteak ere aztertuko ditugu eta hauen eragina irakaskuntza mailan.

Beraz, POI hau aurrera eraman ahal izateko hainbat informazio iturri behar izan ditu nire lanaren oinarri teorikoak izan direnak, non **gaiaren egoeran** ikusiko ditugun:

- Lehendabiziko lana teoria eraikitzailea azaltzen du eta bere eragina irakaskuntza prozesuan. Honako liburu hau erabili dut: Carretero, Mario (1997). *Constructivismo y educación*. Editorial progreso. Mexico
- Oinarritu naizen bigarren lana honako da: Coll, Cesar y Solé, Isabel (2001). Revista Candidus. *Aprendizaje significativo y ayuda pedagógica*. Barcelona
Aldizkari honetako artikuluan ikaskuntza adierazgarriaren ezaugarrietaz hitz egiten da eta irakaskuntza prozesuan daukan eraginak ere aipatzen dira. Teoria eraikitzailearekin asko erlazionatzen du.
- Hirugarren lana honako da: Universidad politécnica de Madrid (2008): *Aprendizaje basado en problemas. Guías rápidas sobre nuevas metodologías*. Servicio de innovación educativa.
Txosten honetan POI deituriko metodologia nola aurrera eraman behar den azaltzen digu, hau da, zer den POI bat, zeintzuk diren bere ezaugarriak, zeintzuk diren bere faseak...
- Nire MAL aurrera eramateko erabili dudana azkeneko lan nagusia honakoa da: Herrero Fabregat, C. (1995): *Geografía y educación. Sugerencias didácticas*. Huerga y Fierro, Maduak.
Liburu honetan dauden geografia korrante ezberdinak eta bere ezaugarriak azaltzen ditu eta korrante geografiko hauek irakaskuntza prozesuan duten eragina ere bai.

Orain, lehen aipatu ditudan teoria eta ikaskuntza metodoak aztertuko ditugu, azkenean POI bat egiteko oinarri teoriko bat behar da eta honakoak erabili ditut lana aurrera eramateko:

- Teoria eraikitzailea

Proiektuetan Oinarrituriko Ikaskuntzak teoria eraikitzailean oinarritzen da, zeren eta, proiektuaren bitartez ikasleek bere ezaguera eraikitzen dute. Teoria eraikitzailea, XX.mendearen erdialdean dauka bere sorburua, hala ere, teoria berritzaile bat dela esan dezakegu eta teoria konduktibista eta positibistarekin talka egiten du, zeren eta, kasu hauetan irakaslearen garrantzia edo pisua ikaskuntza prozesuan erabatekoa baita. Honen inguruan esan beharra dago, hezkuntzan eta ikaskuntza prozesuan betidanik metodo eta teoria konduktibistak eta positibistak nagusitu direla edo pisu garrantzitsuagoa dutela, baina azken urteetan teoria eraikitzaileak gero eta pisu gehiago hartzen ari du eta teoria honen inguruan sorturiko metodologia desberdinak gure ikastetxeetan aplikatzen hasi dira.

Teoria eraikitzailea hobeto ulertzeko lehendabizi definitu beharko dugu. Esan dugun bezala, teoria eraikitzaileak XX.mendeko erdialdean sortu ziren psikologiaren alorrean eta hemendik aurrera egile asko egon dira teoria eraikitzaileari buruz lan egin dutenak: Piaget, Barrows, Vygotsky... Mario Carreteroren esanetan teoria eraikitzailea horrela definitu ahal dugu: "Pertsona bakoitzaren aurrezagutzetatik abiatuz, bai aspektu kognitiboak baita aspektu sozialak kontutan hartuz, bere jakituriaren eguneroko eraikuntza propioa aipaturiko bi aspektuak (aspektu kognitiboak eta sozialak) kontutan harturik" . Egunero egiten dugun eraikuntza hau oinarri batzuetatik abiatu behar da, hau da, lehendik ezagutzen genuenetik abiatu eta abiatuko gara gure jakituriaren eraikuntza egin ahal izateko. Prozesu hau gure bizitza osoan ematen da eta eguneroko bizitzan gertatzen zaizkigun gertakizunera aplikatu daiteke, adibidez, 4 urteko haur batek lehendabiziko aldiz joaten denean zinemara seguraski hasieran filma hitz egiten ikusiko duela bere etxean egiten duen bezala (aurrezagutza) baina denborarekin ohartuko da zineman isilik egon behar dela. Horregatik, haur txiki horrek esperientzia hartzen du eta bere jakituria eraiki di, orain aurrezagutza gehiago izango ditu. Honekin ikusten da gizakiok ez dugula errealitatean zuzenean parte hartzen, gure aurrezagutzetatik abiatuz jokabide bat edo beste bat hartuko dugu, horregatik hartzen dugun esperientzia edo eraikitzen dugun jakituria oso garrantzitsua da jokabide eta erabaki onak hartu ahal izateko.

Teoria eraikitzailean Piaget eta Vygotskyren ekarpenak eta lanak oso garrantzitsuak izan dira. *Piaget*en esanetan jakituria bizitzan zehar hainbat fase kualitatibo ezberdinak igarotzen ditu. Fase hauek edo estadio hauek urteak bete ahala kualitatiboki aldatzen joango dira. 5 urteko haur batek, 9 urteko haur batek, 14 urteko nerabe batek eta 18 urteko gazte batek ez dira estadio edo fase berdinean egongo. Esperientzia eta aurrezagutzak baliatuz 18 urteko gaztea erabaki eta jokabide ezberdinak hartuko ditu 9 urteko haur batekin alderatzen badugu. 18 urteko gaztea askoz esperientzia gehiago dauka eta bere aurrezagutzak askoz handiagoak dira erabaki bat edo beste hartzeko garaian.

Orain azaldutako hobeto ikusten da adibide batekin. 9 urtetako haurrari eta 18 urtekoari gauza berdina galdetuz gero, bere erantzunak guztiz ezberdinak izango dira. Adibidez, lurrikarak zergatik ematen diren galdetzen badiegu, 9 urteko haurrak agian lurrikarak ematen direla Lurra planeta mugitzen delako eta 18 urteko gaztea plaka tektonikoen arteko talkak eta mugimenduen ondorioz emandako prozesuak direla erantzungo du seguraski. Azken hau esperientzia handiago dauka, beste estadio aurreratuago batean dago bere aurrezagutzak zabalagoak baitira.

Bestalde *Vygotskyren* esanetan jakituria, gizarte eta kulturaren arteko interakzioaren produktua dela dio. Honekin esan nahi dugu, pertsona batek ez du bera bakarrik bere jakituria

eraikitzen, bere inguru hurbila beste kanpo faktoreak kontutan hartuz bere jakituria eraikitzen du. Adibidez, 12 urteko nerabe bat talde lan bat egiterakoan eta bere ikaskidea gehiago badaki edo gai horren inguruan bere aurrezagutzak handiagoak badira, aipaturiko nerabe horrek bere hurbileko ingurutik (bere ikaskidea) hartuko du esperientzia eta bere jakituria eraikiko du. Vygostskyren teoria honek garapen hurbileko eremua deritzo eta irakaskuntza mailan eta psikologia mailan izugarrizko arrakasta izan du.

Amaitzeko, teoria eraikitzailearekin eta geroago ikusiko dugun ikaskuntza adierazgarriarekin erlazonaturik dagoen beste korrante psikologiko bat **metakognizioa** da. Esan beharra dago metakognizioa pertsona baten eraikuntza kognitiboan sorturiko fenomeno bat dela. Beraz, POI baten bitartez ikasleen metakognizioa asko garatzen da, hau da, prozesu kognitiboen bitartez ezagutza eraikitzen du.

- Ikaskuntza adierazgarria

Teoria eraikitzailearen barruan ikaskuntza adierazgarria sartu beharko dugu, zeren eta, ezagutza eraikitzeke ikaskuntza prozesu bat da non ikasleek era adierazgarri batean ikasten duten. POI bat egiterakoan ikaskuntza adierazgarria lantzen dugu. Ikaskuntza adierazgarriak ikaskuntza prozesu berri bat izan arren bere hasierak pasaden mendeko erdialdean ditu. Bere aitzindaria Ausubel izango litzateke eta bere lan eta teorietan oinarritzen dela esan dezakegu. Ikaskuntza adierazgarriaren arabera ikastea ulertzearen sinonimoa da, zeren eta, ikaskuntza prozesuan ulertzen edo barneratzen duguna etorkizunean hobeto ulertu eta gogoratuko dugu gure jakituriaren barnean hobeto mantenduko delako, hots, era adierazgarri batean ulertu eta ikasi duguna hobeto mantenduko da gure horimenean.

Ikaskuntza adierazgarria, ikaskuntzaren prozesuan oinarriturik dagoela esan dezakegu, hau da, ezagutza eta jakituria berriak jaso eta hauek barneratzeko erabiltzen dituen mekanismo ezberdinetan: ulermena, eraldatzea, memorizatzea, ezagutzaren erabilera ezberdinak... Mekanismo honen konbinaketan oinarria dauka irakaskuntza adierazgarria. Hau da, material adierazgarria ikasleak hobeto ulertuko ditu eta hobeto ulertzen dituelako era egoki eta hobeago batean ikasiko du eta etorkizunean gehiago oroituko da.

Ikaskuntza adierazgarriaren beste ezaugarri bat da lortu nahi dugun informazio edo kontzeptu berriak esanguratsuak, interesgarriak eta egokiak badira ikaskuntza prozesurako ikasleen estruktura kognitiboan barneratu egiten da eta etorkizunean aurrezagutza handiagoak izango ditu eta hobeto oroituko du ikasitakoa. Honekin lotuta esan beharra dago motibazioa oso garrantzitsua dela ikaskuntza adierazgarrian eta ikaskuntza adierazgarria eman ahal izateko hainbat ezaugarri

kontutan hartu beharko dira. Lehendabiziko ezaugarri bat ikasleak ikasteko gogoak eta interesa izatea, hau da, ikasiko dutenaren aurrean motibazio puntu bat izatea. Beste ezaugarri bat ikasleek landuko duten material esanguratsua eta adierazgarria izatea eta beste ezaugarri bat izango litzateke material hori bere aurrezagutzeekin loturik egotea ikaskuntza adierazgarria lortzeko. Prozesu honetan irakaslea ere bere garrantzia izango du. Ikasleek bere jakituria eraikitzen duten arren eta ikaskuntza adierazgarria eman arren irakasleak lortu behar du bere ikasleak motibaturik egotea berak lortu nahi dituen helburuak lor dezaten. Beraz, prozesu honetan irakaslea “gida” baten antzekoa izango da, non helburuak zehaztuko dituen eta ikasleak ikaskuntza adierazgarri baten bitartez helburu horiek lortuko duten.

-Proiektuetan Oinarrituriko Ikaskuntza (POI)

Teoria eraikitzaileetan eta ikaskuntza adierazgarriaren oinarriak hartuta, Proiektuetan Oinarrituriko Ikaskuntza (POI) izan da erabili dudan metodologia lana aurrera eramateko. Proiektuetan Oinarrituriko ikaskuntza (PBL ingelesez) ikaskuntzarako metodologia berri bat da eta Arazoetan Oinarrituriko Ikaskuntzaren (AOI/ABP) antzeko metodologia da, daukan ezberdintasuna AOI batean irakasleak planteaturiko arazo bati konponbidea eman behar zaiola eta POI batean ordea, irakasleak proiektu bat proposatzen du eta azkenean ikasleak proiektu hori aurkeztu behar dute. Ezberdintasun hori kenduta, POI baten eta AOI baten ezaugarriak berdinak dira.

Esan dugun bezala POI bat, ikaskuntzan oinarrituriko metodologia bat da, non ikasleak ikerkuntza bat egin behar duen irakasleak planteaturiko proiektua burutu ahal izateko. Proiektu hauetan ikasleak, bere erritmoa eramaten dute, praktikan jartzen dute egoera errealak eta hipotetikoak, bere proiektuaren ebaluazioa egiten dute, ondorioak ateratzen dituzte proiektuaren gairen inguruan eta kasu askotan proiektu hauek klasetik at eramaten dira, hau da, eguneroko bizitzan proiektu erreal bat burutu ahal izateko POIak baliogarriak izan ahal dira. Esan beharra dago, POI baten gakoa lan praktikoa izaten direla normalean eta hori ikasleari motibatzen dio, beraz, egiten diren POIak normalean arrakasta handia izaten dute. Gainera esan beharra dago POI bat talde lanak izaten dira eta taldean lan egiteko trebetasuna eta gaitasuna handitu egiten da, horrela irakaslea motibatuagoa egoten da, zeren eta, proiektu hauek bakarka egiteak askotan ekartzen du ikasleak arreta eta motibazioaren aldetik jaiste, horregatik, taldean lan egitea oso komenigarria izaten. Taldean lan egiteak sortzen duen beste abantaila bat iritzi ezberdinak hartu ahal direla eta iritzi ezberdin horiek errespetatu behar direla.

Azkeneko hau oso lotuta dago lehen aipatu dugun teoria eraikitzailearekin, zeren eta, Vygotskyk esaten duen bezala, ikaslea ez du bakarrik bere ezagutza eraikitzen, inguru hurbileko

influentziak hartuz, kasu honetan taldekideak, bere ezagutza ere eraikitzen du, zeren eta, gertatu daiteke ikasleren bat bestea baina ezagutza maila altuagoa izatea.

Beraz, laburbilduz honako abantailak edo aukerak emango dizkigu POI batek: Ikaslea ikaskuntza prozesuan arreta gehiago jarriko du; autonomia eta ekimen pertsonala indartuko ditu ikasleak; Ikaslearen jakin-mina indartuko da; lankidetzak eta talde-lanean egotea bultzatzen da, ikasleak ezagutza berriak eraikitzeko gai izan izango da, ikasteko metodo berri bat ezagutuko du ikasleak adierazgarria dena...

Bestalde, POI batek izan behar dituen ezaugarriekin hasi beharko gara:

- Lehendabiziko ezaugarria ikasleek proiektuan landuko diren edukiengan ezagutza maila bat izatea da. Horregatik, irakaslearen papera kasu honetan oso garrantzitsua da eta proiektua hasi aurretik irakasleak ikusi behar du zein diren bere ikasleen aurrezagutzak gaiarekiko.
- Bigarren ezaugarria proiektua aurrera eramateko testuingurua eta giroa aproposa izatea talde lana eta lan autonomoa bultzatu ahal izateko (irakaslearekin komunikazio ona, informazioa bilatzeko behar diren baliabideak egotea, gela on bat egotea talde lana egiteko...).
- Hirugarren ezaugarri bat helburuak ondo hautatu behar direla da. Helburuak ondo zehaztuak egon behar dira proiektuaren bitartez ikasleek irakasgai konkretu horrek markatzen dituen gaitasunak bete ahal izateko.
- Besta ezaugarri bat proiektuaren gaia egokia izatea da. Horretarako gaia esanguratsua eta adierazgarria izan behar da, adibidez gaur egungo gai bat, krisi ekonomikoa bezala ikasleen jakin-mina piztu ahal izateko. Gaia konplexua izan behar da baina kontuan harturik ikasleak proiektua egin ahal dutela, hau da, ezin zaie jarri gai oso zail bat, zeren eta, bere aurrezagutzetatik ezagutza eraikitzen joango direlako.
- Aurreko ezaugarriarekin lotuta, komenigarria da gaia zabala izatea eta interpretazio bat baino gehiago izatea, ikasleak ondorioak ematerakoan aukera bat baino gehiago izateko, hots, ikuspuntu ezberdinak izateko aukera eduki beharko du gaiak.
- Beste ezaugarri bat irakaslea proiektua ondo gidatu behar duela da. Honekin esan nahi dugu, talde-lana denez, askotan taldekideen artean liskarrak sortu daitezkeela iritzi ezberdinak agertzen direlako, horregatik, irakaslearen papera hemen oso garrantzitsua da, zeren eta, taldeak ondo gidatzen baditu ideiak politikak eta interesgarriak sortuko direlako taldearen lankidetzarekin.
- Beste ezaugarri bat denbora tarte konkretu bat zehaztu behar dela proiektua burutu

ahal izateko. Horretarako oso komenigarria izaten da lehendik egutegi bat prestatzea eta gero egutegi hau ikasleei banatu beraiek denbora antolatu dezaten.

- POI batek izan behar duen beste ezaugarri bat ikasleak beraien artean ebaluatu ahal direla da. Irakaslearen ebaluazioaz aparte, ikasleak bere burua (auto-ebaluazio baten bitartez) eta bere taldekideei (koebaluazio baten bitartez) ebaluatu ahal dituzte. Honekin ikasleak konturatzen dira, bere ezagutzaren eraikuntza baliogarria eta egokia izan den edo eskasa izan den.
- Azkeneko ezaugarri bat tutoretza saioak antolatu behar direla da. Tutoretza saio hauek era indibidualean edo taldeko izan ahal dira eta bertan ikasleek bere zalantzak argitu ahal dituzte, bere emaitzak azaldu eta gauzaren bat aldatu behar bada galdetu, beste taldeekin ideiak tartekatu ahal dira...

Bestalde POI bat hainbat epe edo fase izan behar ditu. Normalean epe guztiak hiru fasetan laburtzen dira: hasierako fasea edo proiektuaren aurkezpen orokorra, bigarren fasea edo proiektuaren garapena eta azkeneko fasea edo proiektuaren emaitza. Hiru fase edo epe hauetan laburtzen den arren hauek izango dira POI batean aurkitu ditzakegun hainbat epeak:

- Proiektuaren nondik norakoa analizatzea eta irakurtzea (gaia zein den analizatzea eta lortu beharreko helburuak zein diren irakurtzea).
- “ideien ekaitz” bat egitea, hau da, gaiaren inguruan sortu ahal diren ideiak guztiak taldean proposatzea.
- Ezagutzen denaren eta ezagutzen ez denaren zerrenda bat egin.
- Proiektua aurrera eramateko eman behar diren pasuak eta egin beharrekoak zerrenda batean irudikatu eta zerrenda hori jarraitu.
- Proiektua burutzeko behar den informazio lortu eta gero proiektua burutu.
- Proiektua aurkeztu, hau da, proiektuaren emaitza.

Bestalde, POI batean bi ikuspuntu ezberdinak daude. Alde batetik irakaslearen rola eta beste aldetik ikaslearen rola. Lehendabizi irakaslearen rolaekin hasiko gara:

- Ikasleari paper protagonista bat ematen dio bere ezagutza eraiki ahal izateko.
- Kontzientea izan behar da bere ikasleek lorturiko emaitzez.
- Ikaskuntza prozesuaren “gida” edo orientatzaile bat izan behar da eta beti prest egon behar da informazioa eta laguntza eskaintzeko.
- Ikaskuntza metodo ezberdinak eskaini behar dizkie ikasleei.
- Irakasle bezala lagundu behar dizkie bere ikasleei pentsamendu kritiko bat eraikitzen eta bere ondorio propioak ateratzen

- Lehen esan dugun bezala, tutoretza saioak egin beharko ditu bere ikasleekin.

Ikaslearen rola honakoa izango litzateke:

- Ikaskuntza prozesurako erantzukizuna hartu.
- Beste taldeekin lan egin eta ideiak tartekatu sortu daitezken zalantzak argitu ahal izateko eta soluzioak eskaintzeko.
- Jarrera on bat izatea bere taldekideengan eta beraiek proposaturiko ideiak errespetatu.
- Informazioa konpartitu eta beste ikasleengandik ikasi.
- Era autonomoan lan egiten ikasi (behar den informazioa bilatu, taldekideekin informazioa kontrastatu, informazioa ulertu, lorturiko datuak aplikatu...) eta laguntza eta orientazioa behar izanez gero eskatu.
- Irakaskuntza prozesuan estrategia ezberdinak ezagutu proiektuaren pausu ezberdinak planifikatzeko, kudeatzeko eta ebaluatzeko.

Amaitzeko aipatu beharra daukat POI baten ezaugarriak lehen ikusitako hainbat teoria eta ikaskuntza metodoetan (teoria eraikitzailea, metakognizioa, ikaskuntza adierazgarria...) oinarritzen dela eta orain burutu dudan proiektua azaltzera noa.

-Korronte geografikoak

Dakigun bezala, geografia bere sorreratik inguru edo espazio fisikoa eta giza aktibitateak erlazionatu duen zientzia izan da. Geografiak korronte eta pentsamendu asko izan ditu historian zehar baina banaketa bat egin dezakegu, alde batetik geografia klasikoa aurkitze dugu eta bestalde geografia modernoa (XIX. Mendeko erdialdetik ematen den korronte geografikoen multzoa izango litzateke). Kasu honetan geografia modernoan oinarrituko gara eta bertan sortu diren korronte eta pentsamendu ezberdinetan. Lehenik eta behin gaia apur bat testuinguru batean jarri ahal izateko, esan beharra dago geografiaren “aitak” A.Humboldt eta Ritter direla esan beharko dugu eta beraien pentsamendu eta ideietatik azkeneko bi mendeetako korronte geografikoak sortu dira.

Hau esanda, aipatu beharra daukat geografia modernoaren barruan bi korronte nagusi daudela. Alde batetik **korronte klasikoak** aurkitzen ditugu. Korronte klasiko hauen barruan beste azpi-korronte batzuk aurkitzen ditugu: korronte determinita-positibista; non bere pentsamenduaren pertsonai edo geografo garrantzitsuena Ratzel izan da; geografia erregionala, bertako autorerik garrantzitsuena Vidal de la Blanche dugu eta azkenik geografiaren korronte anarkista, bertako autore garrantzitsuenak Kropotkin eta Reclus izan direnak.

Bestalde **korronte berriak** edo XX.mendeko erdialdetik aurrera sorturiko korronteak. Hemen hainbat azpi-korronte ere aurkituko ditugu: geografia kuantitatiboa (Bunge, Strahler); Geografia erradilaka (Bunge eta Lacoste); geografia humanista (Harris) eta azken urteetan sorturiko

geografia globala (Buzai, Albert...).

Esan beharra dago orain arte geografiaren irakaskuntzan geografia erregionala eta geografia positibista direla pisu gehien izan duten korronteak. Geografia mota honen bitartez ikasten den geografia errealtatetik urrun dagoela esan dezakegu, datuak edo prozesu fisiko ezberdinak nahiz giza prozesu ezberdinak ikasi egiten diren arren mundu errealekin duten lotura alde batera uzten dutela esan dezakegu. Honek suposatzen du erabiltzen den metodo pedagogikoa konduktibismoa dela, hau da, oraindik geografiaren irakaskuntzan ikaskuntza memoristikoa nagusitzen da.

Azken urteetan ordea poliki-poliki geografia korronte berriek garrantzia hartzen ari dute geografiaren irakaskuntzan. XX. Mendeko erdialdetik aurrera geografia positibistari eta erregionalaren aurkako kritikak agertu ziren. Positibismoaren ondorioz, orain aipatu dugun moduan, ikaskuntza memoristikoa nagusitzen da eta horregatik geografia irakasteko metodo aktibo bat erabili behar zela esan zuten aditu askok. Nire proiektua aurrera eramateko teoria eraikitzaileak eta ikaskuntza adierazgarria kontutan hartu ditut POI batek teoria horretan oinarritzen delako. Horregatik ikaskuntza adierazgarri eta eraikitzaile bat bilatzen duten korronte geografikoetan oinarritu naiz MAL honetan.

Horregatik bi korronte geografikoak aipatu nahi ditut. Alde batetik **geografia erradikala** daukagu. Geografia erradikala, geografia erregionala eta pedagogia konduktibista kritikatzeko ditu, zeren eta, geografia erradikalen adituen ustez, geografia erregionala eta konduktibista informazio gehiegi ikastea suposatzen duelako eta azalpen teorikoak benetako errealtateren at dagoelako, hots ikaskuntza memoristikoa. Geografia erradikalak gizarte berdintasuna defenditu egiten du, non lurralde bateko baliabide fisikoak eta giza baliabideak ondo banatu behar diren gizartearen berdintasuna lortu ahal izateko eta gaur egun dauden desoreka sozialak eta ekonomikoak gutxitzeko. Beraz, kasu honetan, korronte geografiko honetan oinarritu naiz proiektuan Espainiako zonalde desberdinen desorekak eta desberdintasunak landuko ditugulako.

Bestalde, **geografia humanista** daukagu. Geografia humanista 70.hamarkadatik aurrera garrantzia hartu du Europan. Metodologia inductiboa da non metakognizioa erabat garatzen den. Bere teoria geografia erradikalaren oso antzekoa da eta desoreka sozialak eta ekonomikoak deuseztatzen ditu. Kontutan hartzen du zonalde bateko errealtate soziala ikaskuntzara transmititu behar dela, hau da, ikasleek ezagutzen duten gizartetik edo egoera sozialetatik(aurrezagutzak) abiatuz, gainontzeko elementu geografikoak landu behar dira, hau da, elementu geografiko guztiak erlazonaturik daude.

Azkenik aipatu beharra daukat azken urteetako tendentzia geografia globalarena edo geografia post-modernoarena dela. Korronte berri honek oraindik oso gaztea da eta korronte

geografiko berrietan (geografia erradikala, humanista, ekologikoa oinarritzen da, esan beharra dago oraindik oinarri metodologiko sendorik ez daukadala. Korrante berri honetan baliabide teknologikoak erabateko garrantzia daukate eta bereziki informatikaren bidez landuriko proiektuak egiten dira ikaskuntza prozesuan. Proiektu hauetan errealitatearen errepresentazio digitalak egiten dira batez ere. Horrela ikasleak hobeto konturatzen da metodologia praktiko bat erabiliz, bere errealitate sozialaz eta handik abiatuz bere ezagutza eraikitzen du.

2.METODOLOGIA (PROIEKTUA)

1 .Proiektuaren hipotesia eta helburua:

Lehen aipatu dugu moduan, DBHko ikaskuntza atzeraturik geratzen ari da alderdi askotan, bereziki, alderdi pedagogikoan, zeren eta, oraindik metodologia atzeratuak erabiltzen dira DBHko klaseetan. Aurrerapenak bakarrik lehen hezkuntzan antzeman daiteke. Atzeraturik geratzen ari da oraindik metodo tradizionalak erabiltzen direlako ikaskuntza memoristikoa bezala, non, irakasleak klaseko pisua daukan, hots, irakasleak azalpenak ematen ditu eta ikasleek irakasleak esandakoa ikasten dute, askotan berak esandakoa eztabaidatu gabe. Eztabaidatu gaberekin esan nahi dut beraiek ez direla pentsamendu kritiko eta propio bat eraikitzeko gai, zeren eta, bere helburu nagusia irakasleak azaldutakoa ikastea delako. Ez dut esan nahi, irakasleak emandako azalpenak eta klaseak horrela ematea metodo txarra denik, zeren eta, gauza batzuk eta azalpen batzuk era espositibo batean emanez komenigarria delako baina metodologia berriak erabili behar dira gaur egungo DBHko irakaskuntzan. Gainera gure kasuan, gizarte zientziak azken estatistikak dioten moduan, ikasleek oso gaizki baloratzen dute, zeren eta, oso aspergarria eta asko ikasi behar den irakasgaia delako beraien ustez, non gauza asko memorizatu behar diren. Horretarako nik uste dut master honetan ikasitakoarekin eta praktikan ikusitakoarekin ezinbestekoa dela metodologia berriak erabiltzea gure irakasgaian: ahozko historia, Kieran Eganeko metodoa, teknologia berrien erabilpena, arazoetan eta proiektuetan oinarrituriko ikaskuntzak...

DBHn dauden arazoak eta motibazio falta dagoela bai irakasle eta ikasleen artean proiektuetan oinarrituriko ikaskuntza (POI) erabiltzea erabaki dut, horretarako nire ikasleei proiektu bat egitea proposatu dizkiet. Kasu honetan, Nafarroako Curriculum Ofiziala erreparatzen badiogu, antzeman daiteke DBH 3.mailan geografia batez ere lantzen dela eta geografiaren barnean demografia eta desorekak lantzen direla edukietan, horregatik, proiektua DBH3.mailako ikasleekin aurrera eramango da, gainera, kasu honetan zorte handia izan nuen praktikum II egonaldian aukera izan nuelako DBH 3.mailako ikasleekin egon ahal izateko eta proiektua aurrera eramateko.

Proiektua aurrera eramateko ikasleei txosten bat egitea proposatu nizkien non bariek Nafarroako gobernuko langileak diren eta bere sailburuak txosten bat egitea agindu dizkie Nafarroako eta beste autonomia erkidegoko datu sozio-demografikoak alderatuz, horrela, erkidego ezberdinetako aldeak antzeman ahal izango dira. Txosten honen helburu nagusia edo lortu nahi dudan helburu nagusia, datu sozio-demografikoak hartuta, beraiek antzematea zein ezberdintasun dauden erkidegoen artean eta ezberdintasun horiek zergatik ematen diren ondorioztatzea eta arrazoitzea. Kontutan harturik gaur egungo egoera soziala eta ekonomikoa konplexua denez, txosten hau egitea ikasleei lagungarria suertatuko zaizkie egoera hobeto ulertu ahal izateko. Gainera ikusita gaur egungo gai bat denez ikasleen motibazioa piztea lortu nahi dut metodologia berri bat erabiliz edo gutxienez gutxi landuriko metodologia bat erabiliz, kasu honetan POI bat.

Beraz, orain aipatu berri dudan bezala, proiektuaren helburu nagusia erkidegoen arteko ezberdintasun sozio-demografiakoak ikustea eta ezberdintasun hauen zergatiak ondorioztatzea da. Bertan, ikasleek jaiotza-tasa, heriotza-tasa, migrazio mugimenduak, langabezia eta lanaren banaketa aztertu beharko dituzte eta erkidegoen arteko konparazioa egin. Horrela beraiek txosten bat eginez ikaskuntza adierazgarria lortuko da, hau da, beraiek bere jakituria eraikiko dute eta guk irakasle bezala lagunduko diegu eraikuntza horretan. Horregatik POI bat egitea oso interesgarria iruditzen zait.

Orain aipatu berri dugun helburua, xede nagusia izango litzateke baina MAL honetako proiektuarekin honako helburua hauek lortu nahi dut:

- Taldean lan egiteko gaitasuna eta trebetasuna.
- Talde lana izan arren, ikasle bakoitzak bere erantzukizun propioa izan beharko du, beraz era autonomoan modu egoki batean lan egitea.
- Eskainitako informazio iturrietatik lortu behar duten datuak kalitatezkoak izatea eta trebetasun hartzea teknologia berriekin.
- Klase aurrean aurkezpen bat egiteko lehenengo pausuak ikastea eta trebetasuna lortzea.
- Espainia mailan eta munduan orokorrean ematen diren ezberdintasun eta desoreka sozio-demografikoak identifikatzea.
- Landuko diren faktore ezberdinen arteko lotura antzematea eta horren inguruan iritzi kritiko bat sortzea.
- Bere ikerketetan lorturiko emaitzak ondo ondorioztatzea jakitea.
- Lorturiko emaitzak ondo analizatzea eta etorkizunera begira aurreikuspenak egiteko gai izatea.

2. Proiektuaren testuingurua

Proiektuaren zatiak azaldu aurretik lehendabizi proiektua non eta zein ikasleekin gauzatu den aipatu beharra dago. Nire MALa aurrera eramateko zorte handia izan nuen praktikum I eta praktikum II egonaldietan ikastetxe berdinean egon nintzela, kasu honetan *Pedro de Atarrabia DBHO* ikastetxean. Gainera nire MAL izango zen proiektua bigarren egonaldian praktikara eramateko aukera izan nuen.

Nire kasuan, ikastetxea A, G eta D ereduak ditu hizkuntzaren aldetik eta niri D ereduko klaseak egokitu zitzaizkidan. Curriculum ofiziala errespetatuz eta klaseak aztertu ondoren DBH 3.mailako klaseekin proiektua aurrera eramateko erabaki nuen, zeren eta, proiektuan landuko nituen gaiak DBH 3.mailan lantzen direlako: populazioaren mugimendu naturalak (jaiotzak, heriotzak...), migrazio mugimenduak, lan merkatua (langabezia eta lanaren banaketa sektoreka). D ereduko klase hauetan normalean ikasleak Nafarroan jaiotako ikasleak izaten dira, edo gutxienez hori antzeman nuen praktiketako egonaldietan, beraz, gutxi gora behera, guztiak egoera antzekoan daude (migrazio mugimendurik ez dute ezagutu, krisi ekonomikoaren ondorioak jasaten ari diren familiak dira...). Horregatik, interesgarria iruditzen zait ere, lan hau kurtso honetan egitea, ikasleek beste autonomia erkidegoko egoera ikusteko eta konparazioak egiteko, horrela gaur egungo errealitate ekonomiko eta soziala hobeto ulertuko dute.

Bestalde, nire kasuan, hiru klase egokitu zitzaizkidan 18 ikaslerekin klase bakoitzak. Orokorrean aipatu beharra daukat nahiko ikasle zintzoak eta ikasle onak zirela, hala ere, beti bezala ezberdintasunak daude eta ikasle batzuei beste batzuei banio gehiago kostatzen zaie klaseko erritmoa eramatea. Esan beharra dago, hiru klaseetan ez zegoela aniztasunaren trataerarik behar zuen ikaslerik eta klaseko giro eta ikasleen maila normaltasunaren barruan zegoen. Dena den, klase batean bazeuden bi ikasle oso azkarrak zirela eta izugarri lana egiten zutela edo gutxienez lan ohitura handia zeukaten.

Azkenik aipatu behako da proiekturako behar izango den materiala eta gelak:

- Informatika gela(ordenagailuek internet konexioa behar dute web orrialde ezberdinetan sartu beharko garelako).
- Proiektore bat. Kasu honetan, ikastetxeko proiektoreak informatika gelan eta areto nagusian daude.
- Arbel digitala proiektorea ez egotekotan.
- Kalkulagailuak: tasa ezberdinak kalkulatu ahal izateko.

Landuko diren gaitasunak

Aipatu den bezala, demografia, migrazio mugimenduak, lanaren banaketa eta proiektuan aztertuko diren gaiak DBH 3.mailan lantzen dira **Nafarroako Aldizkari Ofizialean (BON), 25/2007 Foru Dekretua martxoaren 19koa, Nafarroako Foru Komunitateko Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzarako curriculumari erreparatzen** badiogu. Horregatik proiektu hau DBH 3.mailan lantzea ezinbestekoa da. Proiektua egokia eta baliogarria izateko curriculumaren gaitasunak eta edukiak landu behar ditu eta orain ikusiko dugun bezala proiektu honek curriculum ofizialaren hainbat oinarritzko gaitasun ukitzen ditu.

Lehendabiziko oinarritzko gaitasuna proiektu honetan lantzen dena *hizkuntza bidez komunikatzeko gaitasuna* da. Gaitasun hau era askotan lantzen den gaitasuna da, kasu honetan, proposaturiko proiektuan gaitasun hau asko lantzen da talde-lan bat denez kideen arteko komunikazio ezinbestekoa delako eta komunikazio hori gauzatzerakoan gaitasun hau lantzen da. Gainera informazio lortu ahal izateko hainbat dokumentu irakurri egin beharko dituzte, batzuk artikulua edo dokumentu zientifikoak, beste batzuk informazio orokorra izango dituzten artikulua... Beraz esan beharra dago, hizkuntza eta komunikazio dezente lantzen dela proiektu honen bitartez.

Lantzen den beste gaitasun bat *matematikako gaitasuna* da. Irakasgaia gizarte zientziak eta zehazki geografia izan arren matematikako gaitasuna lantzen da. Ikasleek bere txostena aurrera eraman ahal izateko autonomia erkidego ezberdinetako estatistika web orrialdetako datuak hartu behar dituzte eta kasu batzuetan jaiotza tasa, heriotza tasa kalkulatu ahal izateko eragiketa matematikoak egin beharko dituzte. Beraz, ikusten den bezala proiektu honetan ere matematikako gaitasun lantzen da. Gainera esan beharra dago, datu hauek lortzeaz gain bere esanahia ere ulertu behar dituztela ikasleek matematikako gaitasuna landuz.

Hirugarren gaitasuna *inguru fisikoaren ezagutzaren gaitasuna* izango litzateke. Kasu honetan gaitasun hau ez da gehiegi lantzen proiektu honetan eta ez dauka besteak bezain garrantzia, hala ere, proiektuaren hainbat pasartetarako lantzen den gaitasun bat da. Adibidez, txostena egiteko puntu bat lanaren banaketa eta langabezia da. Puntu honetako datuak ez dira berdina izango Andaluzian eta Euskal Autonomia Erkidegoan, zeren eta, Andaluzian uztak jaso behar diren hilabeteetan lana handitzen da eta gero berriro atzera egiten du. Hori gertatzen da Andaluziako ezaugarri klimatiko eta fisikoak direla medio, eta horregatik zeharkako era batean inguru fisikoaren gaitasuna ere lantzen da.

Lantzen den beste gaitasun bat *informazioaren tratamendua eta gaitasun digitala* da. Txosten hau bete ahal izateko ezinbestekoa da baliabide informatikoak eta digitalak erabiltzea. Ikasleek, lehen aipatu dugun moduan, informazioa eskuratu ahal izateko internet behar dute,

beraz, trebetasuna lortu dute web orrialde ezberdinetan murgiltzeko. Bestalde, lana aurkezteko hainbat programa informatiko behar izango dituzte: Word, Power-Point, Excel... horregatik gaitasun digitala dezente lantzen dela esan genezake proiektu honetan.

Proiektu honetan landuko den beste gaitasun bat *herritartasun eta gaitasun soziala* da. Gaitasun hau gaur egungo gizarterako ezinbestekoa da, besteen ideiak errespetatzen jakin behar delako eta gaur egungo egoera soziala nolako den jakiteko laguntzen duelako. Kasu honetan, talde-lana denez, gaitasun hau dezente ukitzen da. Taldekideen ideiak errespetatu behar dira eta taldekideek zure ideiak errespetatu eta ulertzeko gai izan behar dira. Normala denez taldean eztabaidak sortuko dira ideiak berdinak ez direlako izango, horretarako ikasleek akordio batera iristeko gai izan behar dira eta honek jarrera demokratikoagoa sustatuko du. Gainera orain aipatu dudak bezala, proiektu honen bitartez errealitate soziala nolakoa den ikusten lagunduko dizkie ikasleei, beraz, gaitasun hau dezente landuko da proiektu honen bitartez.

Lan honetan landuko dugun beste gaitasun bat *ikasten ikasteko gaitasuna* da. Lan honen bitartez ikasleek ikasten dute nola lana planteatu behar duten eta zein pausu eman behar dituzten proiektua aurrera eramateko. Honekin esan nahi dut, beraiek erabakitzen dutela laneko plangintza eta gainera beraien jakintza eta duten esperientziaz baliatuz zuzendu beharreko akatsak zuzentzen dituzte, hau da, ikasten dute eta konturatzen dira zer gauza aldatu behar duten eta zer pausu jarraitu behar duten. POI baten bitartez gaitasun hau nahiko ondo lantzen da, zeren eta, azkenean proiektua edo kasu honetan txostena nola egin behar duten eta zer akatsak ekiditu behar dituzten beraiek erabakitzen dituztelako, hots, metakognizioa lantzen da POI honen bitartez. Bestalde, esan dezakegu, gaitasun hau gaur egungo ikaskuntzan garrantzia handia daukala, zeren eta, betidanik ikaskuntza memoristikoa nagusitu egin da non ikasleek klasean ikusitako memoriaz ikasten duten. Ikasten ikasteko gaitasuna landu egiten bada, ikasleek ikasten dute eta gainera bere jakituria eraikitzen dute, beraiek erabakitzen dute nola ikasi eta zer pausu eman behar dituzten eta zer akats ekiditu behar dituzten markaturiko helburuetara iritsi ahal izateko.

Azkeneko gaitasuna *autonomia eta ekimen pertsonaleko gaitasuna* daukagu. Gaitasun honekin bakoitzeko lan pertsonala sustatzen da, hau da, ikasle bakoitzak erabaki behar du zer pausu edo zer gauza egin beharko ditu proiektua eta lanak aurrera eramateko, zenbat denbora behar duen informazioa bilatzeko eta gero informazio hori lanean islatzeko, erantzukizuna hartu behar du zenbait momentuetan... Kasu honetan, talde-lana da baina momentu askotan ikasleak bakarrik etxean egin beharko ditu taldeak agindutako betebeharrak, horregatik ikasle bakoitzak bere erantzukizun zati bat dauka. Nik uste dut, ikasle bakoitzak era autonomo batean bere eginbeharrak eta denbora antolatzen ikasten duela proiektu honen bitartez eta hori oso

aberasgarria izaten da etorkizunerako. Beraz, ikusten den bezala proiektu honen bitartez gaitasun hau ere dezente lantzen da talde-lan bat izan arren.

Landuko diren gaitasunak ikusita argi eta garbi geratzen da proiektu hau nahiko zabala eta osatua dagoela, non curriculum ofizialaren ia oinarritzko gaitasun guztiak ukitzen eta lantzen diren. Beraz, esan beharko dugu, modu egoki batean planteatzen bada proiektua oso metodologia osatua eta aberasgarria dela eta bertan ikaskuntza adierazgarria lantzen dela; ikasleek taldean eta era autonomo batean lana egiten ikasten dute eta bere jakituria beraiek eraikitzen dute.

Landuko diren edukiak

Bestalde, **Nafarroako Aldizkari Ofizialean (BON), 25/2007 Foru Dekretua martxoaren 19koa, Nafarroako Foru Komunitateko Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzarako curriculumari erreparatzen badiogu**, hainbat eduki landuko dira proiektu honen bitartez, zehazki DBH 3. mailako bigarren, hirugarren eta laugarren multzoetako edukiak lantzen dira proiektuan.

Bigarren multzoari dagokionez honako eduki hauek aurkituko ditugu:

- Aktibitate ekonomikoak. Giza beharrak eta baliabide ekonomikoak. Kontzeptuak, agenteak eta ekonomian parte hartzen duten instituzioak.
- Aktibitate ekonomikoetako ezaugarriak eta kokapena Espainiar estatuan.

Hirugarren multzoari dagokionez honako edukiak aurkituko ditugu:

- Espainiako antolakuntza politikoa eta administratiboa. Aniztasun geografikoa eta desoreka erregionalak.

Laugarren multzoari dagokionez honako eduki hauek aurkituko ditugu:

- Giza garapen desorekatua.
- Egungo biztanleriaren lekualdatzerako arrazoiak eta ondorioak. Egoeraren analisia Espainian eta Europan.

Proiektu honen helburuetako bat orain aipatu ditugun curriculum ofizialaren eduki hauek elkar erlazionatzea da. Elkar erlazio hau, hots, ekonomia, migrazioak, desoreka ekonomiko eta sozialak, antolakuntza politiko eta administratiboak... elkarren artean eragina dutela eta ikasleek hortaz konturatzea eta horren inguruan pentsamendu kritiko bat sortzea izango da xede nagusia.

3. Proiektuaren garapena (faseak, lorturiko emaitzak, ondorioak...)

Marko teorikoan ikusi dugun bezala Proiektuetan Oinarrituriko Ikaskuntzan hainbat pausu eman behar dira. Honekin esan nahi dugu, ez duela metodologia tradizionalak jarraitzen dituen faseak edo etapak. POI batean normalean hiru fase egoten dira: hasierako fasea edo proiektuaren

aurkezpena, bigarren fasea edo proiektuaren garapena eta azkeneko fasea edo proiektuaren emaitza (klase aurrean aurkezpena).

Lehendabiziko fasearekin hasi aurretik aipatu beharra dago proiektu hau aurrera eramateko hiru klase parte hartu dutela. Klase bakoitzak 18 ikaslez osaturik daude eta lehen aipatu dugun moduan, nahiko ikasle onak dira eta normaltasun baten barruan daudela esan beharra dago, hala ere, salbuespen txiki batzuk ere badaude. Ikasle batzuei gutxi batzuei gehiago kostatzen zaie talde-lanean aritzea, lotsatzen direlako edo konfiantza handiegirik ez dutelako, horregatik taldeak egiterakoan, talde dinamiko batean, non gainontzeko taldekideak eskuzabalak izan behar diren eta ikasle hauei laguntzeko prest egon behar diren, horrela bere integrazioa taldean errazago izango da. Bestalde lehen aipatu dugun bezala, bi ikasle daude oso azkarrak eta langileak direnak. Kasu horretan, talde desberdinetan egon arren txosten berdina egitea egokitu zaizkie, horrela beraien artean konparazioak egin ahal dituztelako eta ideiak elkartrukatu ahal dituztelako bere motibazioa lanarekiko handituz. Kasu honen inguruan, bi ikasle hauek talde berdinean ez sartzea erabaki genuen bestela taldeen homogeneotasuna galduko zen eta. Gainontzeko taldeak gutxi gora behera orekatuak daude, non ikasle azkarrak eta langileak, gehiago kostatzen zaizkien ikasleekin elkarturik dauden oreka bat mantendu ahal izateko talde guztien artean.

Hiru ikaslez osaturiko taldeak daude klase bakoitzean, beraz, guztira 18 talde daude, 6 talde klase bakoitzeko. Proiektua aurrera eramateko txosten bat prestatu behar dute talde bakoitzak eta gero txosten hori klase aurrean aurkeztu. Talde bakoitzak imajinatu beharko du Nafarroako gobernuko langileak direla eta bere sailburuak txosten bat egitea eskatu dietela. Txosten horretan Nafarroako eta beste autonomia erkidegoko datu sozio-demografikoen arteko konparazioa bat egitea egokitu zaizkie. Kasu honetan aukeratu behar dituzten autonomia erkidegoak honakoak dira: Euskal Autonomia Erkidegoa, Andaluzia eta Katalunia. Beraz, klase bakoitzean bi talde Nafarroa eta EAE izango dituzte beste bi talde Nafarroa eta Andaluzia eta gainontzeko bi taldeak Nafarroa eta Katalunia izango dituzte. Behin autonomia erkidego bat aukeratuta txostenarekin hasi beharko dira eta lortzen duten informazioaren arabera analisi bat egin behar dute eta analisi horren ondorioztapena.

Behin lana gainetik azalduta orain proiektuaren fase ezberdinak ikusiko ditugu:

Hasierako fasea edo proiektuaren aurkezpena

-Fase honetarako saio bat erabiliko dugu, **lehenengo saioa** deituko diogu. Lehendabizi, klase bakoitzean taldeak antolatuko ditugu. Taldeak guk (irakasleak eta biok) eginiko taldeak izan dira eta ahalik eta talde orekatuak direla esan beharra dago. Ikasleek erabakiko balute azkenean taldeen arteko homogeneotasuna galduko zen eta talde batzuen txostenak nahiko eskasak izango

lirateke. Horregatik, praktiketako egonaldian klaseak aztertu ahal izan nituen proiektua hasi aurretik eta irakaslearen laguntzarekin taldeak antolatu genituen.

Saio honetan, proiektuaren zeregina azaldu aurretik 5-10 minutuko aurre-galdetegi bat prestatu dut ikasleen ezagutzak gaiaren inguruan zein diren ikusteko. Hau da, ikasleen aurrezagutzak zein diren aztertu behar dira, lehen aipatu dugun moduan irakaskuntza adierazgarriaren oinarria ikasleen aurrezagutzak direlako eta gero ezagutza hauetatik beraiek bere ezagutza eta jakituria eraikitzen joaten dira pixkanaka-pixkanaka pausu egokiak emanez. Pausu hau POI batean egitea ezinbestekoa da. Aipatu berri ditudan aurrezagutzak zein diren ikusi ahal izateko, mota honetako galderak galdetuko zaie: *Zer da jaiotza tasa? Zer da heriotza tasa? Ezagutzen ahal dituzue sektore ekonomiko desberdinak? Zein da immigrazio eta emigrazioen arteko desberdintasuna? Langabezia tasa nolako dela uste zuten... Uste duzue aipaturiko aldagai ezberdin hauek beraien artean erlazioa dutela?... Galdera sorta hau ahoz galdetu nizkien eta orokorrean erantzunak nahiko onak izan ziren, hala ere, kontzeptu batzuk birgogoratu behar izan nizkien. Hala ere, nahiko ongi konturatu nintzen gaiaren inguruko oinarria edo ezagutza minimo bat zutela, zeren eta, aurreko urtean, curriculum ofizialari erreparatzen badiogu gai hau (demografia eta gaur egungo biztanleria) ere ikasi zuten. Behin ikusita gaia gutxi gora behera menperatzen dutela edo gutxienez ideia minimo bat dutela proiektuaren egin beharrekoak azalduko dizkiet ikasleei.*

Aurkezpenerako saio honetan taldeak eta aurrezagutzetako galdetegia egin ondoren. Esan dudak bezala modu sinple batean egoera hipotetiko bat planteatu diet ikasleei. Beraiek txosten bat egin beharko dute Nafarroako gobernuak langileak direla imajinatuz eta bere sailburuak Nafarroako eta beste autonomia erkidegoko datuak konparazioak egin beharko dute Nafarroako egoera nolako den ikusi ahal izateko beste erkidegoekin alderatuz. Ikasleei azalduko zaie hainbat datu bilatu behar dituztela eta datu horietatik azkeneko datuez gain aurreko urteetako datuak ere hartu behar dituztela serie historikoaren norabidea ikusi ahal izateko, adibidez, 1980tik 2012rako datuak hartu.

Ondoren datu horiek taula edo grafikoetan jartzea gomendatzen dizkiet urteen garapena hobeto ikusteko eta erkidegoen arteko konparazioa hobeto ikusi ahal izateko. Behin taulak egin ondoren, taula horiek iruzkindu beharko dute, bere arrazoiak eta ondorioak emanez eta azkenean nik prestatutako galdetegi bat bete beharko duten gaiaren inguruan zer ezagupena lortu duten ikusi ahal izateko. Hau guztia hobeto azalduta dago 1.eranskinean, gainera esan beharra dago, 1.eranskin hau talde bakoitzari banatu dizkiedala beraiek talde-lana banatu ahal izateko eta proiektua ondo antolatu ahal izateko.

Beraz, laburbilduz, aurkezpeneko edo hasierako fase honetan, taldeak egin ditugu, aurre-

galdetegia egin dugu aurrezagutzak zein diren ikusteko eta azkenik proiektua nola egin behar duten azalduko zaie ikasleei.

Bigarren fasea edo proiektuaren garapena

- Bigarren fase edo proiektuaren garapenerako bost saio erabili beharko dugu eta saio guztiak informatika gelan egon beharko gara. Behin talde guztiak antolaturik egon eta txostena nola egin behar den azalduta, proiektuko **bigarren saioarekin** hasiko gara. Esan beharra dago, bigarren saio hau mistoa dela, zeren eta, saioaren lehenengo partea proiektuaren aurkezpenaren azken azalpenak emango ditugulako eta bigarren zatia proiektuarekin hasiko da talde bakoitzak. Esan dugun bezala, bigarren saio honen hasieran ikasleei proiektuaren gida antzeko bat banatuko zaie (1.eranskina) bertan proiektua nola bideratu behar zen agertzen da. Gida horretan, egin beharrekoak agertzen dira, hala ere, beraiek erabakitzen dute zer erritmo jarraitu edo nola antolatu lana. Gida horretan ere web-grafia bat agertzen da ikasleei laguntzeko informazioa eta behar dituzten datuak bilatzeko, hauek, proiektuko erkidegoen estatistika web orrialdeak dira eta bertatik informazioa ateratzea komenigarria da. Bestalde, glosario txiki bat ere banatuko zaie lagungarri moduan, bertan hainbat formulak nola kalkulatzeko diren agertzen da, kasu honetan 3.eranskina izango litzateke.

Bigarren saio honetan ere proiektuaren egutegi bat banatuko zaie talde bakoitzari eta bertan proiektuaren datak agertzen dira. Egutegiaren helburua taldeek erritmo antzekoa eramatea eta ez geratzea talderen bat atzeraturik gainontzekoekin alderatuz. Hala ere, bakarrik eskatzen zaie taldeei azken datarako guztia amaiturik egotea, baina beraiek erritmoa eta antolamendua markatzen dute. Honekin esan nahi dut, egutegia (2.eranskina) soilik erreferentzia bat dela gutxi gora behera talde guztiek proiektua erritmo berean eramateko.

Azkenik, bigarren saio honetan ebaluazioari buruz ere hitz egingo zaie. Ebaluazioa POI guztietan proiektuaren hasieran argi eta garbi geratu behar den gauza bat da eta ikasleei azalduko zaie ebaluazioa hiru zatitan banatuko zela: irakaslearen ebaluazioa, auto-ebaluazioa eta koebaluazioa. Hau azaldu ondoren, auto-ebaluazio eta koebaluazio fitxak (4.eranskina) banatuko zaie ikasle bakoitzari. Horrela proiektuaren azkeneko momentuan bere burua eta bere taldekidearenak ebaluatzeko aukera izango dute. Hala ere, ebaluazioa geroago azalduko dugu.

Behin lanaren zati guztiak azalduta, geratzen den denboran talde bakoitzak bere txostenarekin hasiko da. Kasu honetan 1.ernaskinari erreparatzen badiogu ikusten dugu lehendabizi, egokituriko bi autonomia erkidegoko sarreratxo bat egin behar dutela bi zonalde hauek testuinguratzeko. Sarreratxo honetan honako datu hauek jarri beharko dituzte: populazio

kopurua, hizkuntza ofiziala, zenbat probintzia, klima... Bestalde, sarreratxoarekin hasiz gain jaiotzak, heriotzak eta migrazio mugimenduei buruzko informazio bilatzen hasiko dira taldeak. Horretarako guk irakasle moduan zer informazio bilatu behar duten zehaztuko diegu taldeei, hala ere, beraiek erritmoa markatuko dute. Bilatu beharreko informazio irakasleak eskainitako web-grafian aurkituko dute: datuak, argazkiak, mapak, taulak, grafikoak...

Azkenik esan beharra dago, lorturiko informazio beraiek era autonomoan etxean pixkanaka-pixkanaka egin beharko dutela, horretarako taldeak erabakitzen du zein da kide bakoitzeko egin beharra.

- Hurrengo saioa, **hirugarren saioa** izango da. Saio hau informatika gelan ere emango da eta saio honetako helburu nagusia, aurreko saioan bilaturiko informazio eta taldekide bakoitzak etxean egindako aurrerapenak amankomunean jartzea izango da, gainera informatika gelan egongo garenez informazio eta datu gehiago bilatzeko aukera izango dute.

Bestalde, egutegiari erreparatzen badiogu (2.eranskina) ikusten dugu komenigarria dela sarrera, jaiotzak, heriotzak eta migrazio mugimenduen zatiarekin amaitzea edo gutxienez nahiko bideratuta egotea. Horregatik, esan beharra dago, guk irakasle moduan komenigarria dela talde bakoitza bere txostenarekin nola doan ikustea eta talde bakoitzari minutu batzuk eskaintzea sortu ahal diren zalantzak argitu ahal izateko.

Azkenik, etxekolan moduan, ikasleei gomendatzen zaie hurrengo egunerako sortu diren zalantzak ekartzea, zeren eta, hurrengo saioa tutoretza moduko saio bat izango delako zalantzak argitu ahal izateko. Gainera, talde bakoitzak erabakitzen du bere partaideen egin beharrekoa eta hurrengo egunerako egokitu zaion informazioa edo txostenaren zatia eginda ekarri beharko du, hori, esan dugun bezala, taldeak erabakitzen du. Honekin taldean lana egiteaz gain norberak bere erantzukizunak hartzen ditu eta era autonomo batean lan egiten ikasten du.

- Hurrengo saioa **laugarren saioa** izango da. Egutegian ikusten den bezala, saio hau tutoretza moduko saio bat izango da, hala ere, klase arruntean egin beharrean informatika gelan egingo da saio hau, zeren eta, tutoretza amaitu ondoren informazioa bilatzen eta txostenarekin jarraituko baitute. Beraz, logikoa denez, saio honen helburua orain arte sortu diren zalantzak argitzea izango da. Tutoretza klase guztiaren aurrean egingo da, horrela klasekide guztiak bere iritziak eman eta bere zalantzak argitu ahal izango dituzte. Gainera talde bakoitzak aukera izango du orain arte egindakoa azaltzeko eta irakasleak akatsen bat ikusten badu zuzenketak egingo dira. Esan beharra dago, gertatu ahal dela talde guztiak erritmo berdina ez jarraitzea eta horregatik irakasleak saiatu behar da talde atzeratu horiei laguntzea eta zalantzak argitzea.

Klaseko bigarren zatian informazioaren bilaketarekin jarraituko dute taldeek. Kasu honetan

izango da. Saio honen helburua txosten idatziaren azkeneko egin beharrak betetzea, azkeneko zalantzak argitzea eta aurkezpenak nolakoak izango diren azaltzea izango da. Beraz, lehenengo 20 minutuak txostenaren azken informazio bilaketa edo azken konponketak egiteko bideratua egongo da. Hurrengo 15 minutuak tutoretza txiki bat izango da, non, talde bakoitzak bere azkeneko zalantzak esango duten. Horrela talde bakoitzak etxekolan moduan txostenaren zuzenketa eta maketazioa izango da, hurrengo egunerako txostena aurkeztu behar dutelako.

Azkeneko 20 minutuak, aurkezpenak nola izango diren azalduko zaie ikasleei. Aurkezpena Power-Point (diapositibak) edo Word dokumentu baten bidez egin ahal izango dute, hala ere, gomendatzen zaie ikasleei Power-Point batean egiteko aurkezpenak egiteko trebetasuna landu ahal izateko.

Azkeneko fasea edo proiektuaren emaitza (klase aurrean aurkezpena)

- Hurrengo saioak, **7,8 eta 9. saioak**, aurkezpenerako saioak izango dira. Aurreko saioan azaldu zaie ikasleei nola izan behar ziren aurkezpenak:

- Taldearen ikasle guztiek aurkezpenean parte hartu behar dute.
- Talde bakoitzeko aurkezpenak 15-20 minutuko iraupena izan beharko du gehienez.
- Hiru zatitan banatuko da: sarrera, lorturiko datuen taulak eta gidan proposaturiko galderen erantzunak eta arrazonamendua.
- Informazioa era argi eta txukun batean agertzea baloratuko da. Taulak neurri berdinekin egotea eta ahalik eta argien agertzea.
- Ahalik eta gutxien irakurtzea eta berain hitzekin azaltzea baloratuko da
- Originaltasuna baloratuko da.
- Garrantzia gehien izango duen zatia, gidan proposaturiko galderak erantzutea eta beraiek arrazoitzea baloratuko da, zeren eta, berain iritzia eta pentsamendu kritikoa bertan islatuko baita.

Esan beharra dago, hiru saio hauek areto nagusian egingo ditugula, bertan proiektorea eta leku soberan dagoelako aurkezpenak egin ahal izateko. Azkenik esan beharko dugu, 9.saioko azkeneko 30 minutuak azken balorazioak egiteko tartea izango dela, honezkero, aurkezpen guztiak amaiturik egongo direlako. Azken balorazio hauetan, ikasleei azalduko diegu zein akatsak izan dituzten etorkizunean ez errepikatzeko, bereziki, txukuntasun eta formatu aldetik (gogartu behar da, lehendabiziko aldia dela aurkezpenak publikoki egin dutela) eta orokorrean gainetik proiektua nola joan den hitz egiteko. Kasu honetan, nik zorte handia izan nuen proiektua aurrera eramateko

lortu dituzten emaitzak arrazoitzeko gaitasuna izatea, horretarako proiektuaren gidan (1.eranskina) agertzen diren galderak zentzuz erantzutea ezinbestekoa da.

- Baloratuko den beste irizpide bat lanarekiko jarrera izango da. Irizpide honetan hainbat gauza sartuko dira: klasean lanarekiko izandako jarrera positiboa edo negatiboa; bere taldekideekin izandako jarrera (irizpide hau hobeto ikusiko da koebalauzio fitxetan); ikasleak izan duen motibazioa (bere etxekolanak egin, talde lanean motibazioz lan egitea...).
- Baloratuko den beste irizpide bat kalitatezko informazio lortzeko trebetasuna lortzea da. Irizpide hau eguneroko lanean baloratuko du irakasleak. Irakasleak taldeka pasako da eta behatuko du nola ikasleek informazioa eta datuak lortzen duten, informazio hori nola kudeatzen duten eta tauletan jartzen duten...
- Baloratuko den azken irizpidea lanaren txukuntasuna izango da. Honekin esan nahi dugu, lana formatu aldetik txukuna egon behar dela, letra tamaina berdinean, tauletan neurriak ondo adierazita agertzea, aurkezpenerako saioetan Power-Point txukun bat egitea...

Proiektu honetako bigarren zatia ebaluazioaren aldetik **autoebaluazioa** da. Autoebaluazioaren bidez ikasle bakoitzak era argi batean aukera izango du bere burua ebaluatzeko irizpide ezberdinak kontutan harturik. Irizpide ezberdin hauek 4.eranskinean hobeto agertzen dira. Autoebaluazioaren helburua ikasleak konturatzea zer ikasi duen jakitea eta konturatzea nola bere ezagutzak handitu diren era batean edo bestean (Gutxi, ez asko, asko...). Hau da, ikasleak kontziente izatea bere ezagutza nola eraiki eta handitu duen poliki-poliki proiektua eginez eta bere aurrezagutzetatik abiatu (metakognizioa; teoria eraikitzaileak).

4.eranskinari erreparatzen badiogu, ezkerreko lehenengo zutabearen hainbat irizpide agertzen dira, mota honetakoak: orokorrean gai naiz informazio baliogarria lortzen eskainitako baliabideekin; talde lanean parte hartu dut. Egokituriko lana bete dut; gaiaren inguruan ondorioak ateratzeko eta pentsamendu kritiko bat izateko gai naiz... Hauek oinarritzat hartuta goiko aldean item batzuk daude 1tik 4ra non, 1 zenbakia balorazio eskasena den eta 4 zenbakia balorazio altuena den.

Ebaluazioko azken zatia **koebaluazioa** da. Autoebaluazioa bezala, koebaluazioaren irizpidean hobeto 4.eranskinean agertzen dira. Koebaluazioa POI batean egitea oso garrantzitsua da, zeren eta, normalean talde lanak direnez eta kasu honetan talde lana da, ikasle bakoitzak bere taldekideei ebaluatzeko aukera izango du. Honekin irakasleak konturatuko da taldean egon den

giroa eta zein ikasle lana gogotsu egin duen eta zein ikasle ez du ongi lan egin. Gainera, koebaluazioari esker irakaslea konturatzen da taldearen barruan zein izan den ikasle langileena eta taldeko ikasle alferrena.

Bestalde, esan beharra dago autoebaluazioaren eta koebaluazioaren emaitzak errepasatzea komenigarria dela, zeren eta, badago posibilitatea ikasleren bat bere autoebaluazioan izugarrizko itemak lortzea eta gero bere taldekideak oso gaizki baloratzea beraien ustez ez duelako nahiko lan egin. Horregatik irakasle bezala, adi egon behar gara gauza hauek ekiditu ahal izateko eta horretarako taldeen egunerako jarraipen bat egon behar da, talderen lan giroa ona izan dadin.

Azkenik, esan beharra dago 4.eranskinari erreparatzen badiogu, autoebaluazioaren fitxa koebaluazioaren fitxaren oso antzekoa dela, hots, fitxako ezkerretaldeko zutabearen hainbat irizpide ezberdin eta goiko lerroan hainbat item ezberdinak.

3. ONDORIOAK ETA KONKLUSIOAK

Lehenik eta behin esan nahiko nuke proiektu hau praktikara eramatea oso baliogarria izan zaidala ikaskuntza prozesuak hobeto ikusteko eta hobeto ulertu ahal izateko. Esan beharra daukat nire ikasle garaian teoria konduktibistetan oinarrituriko ikaskuntza egiten genuela edo gutxienez metodo horiek nagusitzen ziren, gaur egun praktiketako egonaldietan eta proiektu honen bitartez konturatu naiz beste metodoak eta beste teoriak aplikatu ahal direla gaur egungo irakaskuntzan.

Bestalde nire konklusioekin jarraitu aurretik proiektuaren inguruan atera ditudan ondorioak azalduko ditut. Esan beharra daukat lehendabizi, oso gustura geratu naizela ikasleek egindako lanarekin. Helburuak (aurreko ataletan markaturikoak) bete dituzte eta curriculumaren eduki zein gaitasunak soberan menperatu eta landu dituzte. Proiektuaren hasieran esan beharra dago, ikasleei proiektu bat egitea arraro samar suertatu zitzaiela, orain arte talde lan gutxi egin zituztelako eta erritmoa beraiek markaturiko proiektu bat izanda oraindik arraroagoa suertatu zitzaien. Beraz, proiektuarekin hasi ziren lehenengo egunean pixka bat galdurik egon ziren, galdera asko eginez eta nondik hasi gabe argi jakin gabe. Kasu honetan irakaslearen interbentzioa garrantzitsua da, horregatik proiektuaren gida banatu nizekin eta jarraitu ahal zituzten pausuak erakutsi nizekin, web-grafiarekin eta lortu behar zituzten datuekin. Beraz, hemen argi geratzen da lehen esan dugun moduan irakaslearen papera “gida” antzekoa dela eta proiektuaren norabidea eta pisua beraiek markatzen dutela.

Egunak pasa ahala, antzeman nuen ikasleek era libre batean lan egiten zutela, hau da, taldean erabakitako eginbeharrak egiten zituztela eta gero guztia eztabaidatzen zuten taldeka zalantzak eta akatsak argitu ahal izateko. Era autonomoan ere lana egiten zuten eta ikasle gehienek

taldeak markatzen zituen etxekolanak hurrengo egunerako ekartzen zituzten eta proiektua nahiko ondo aurrera eramaten zuten. Ohartu nintzen beste gauza batez, denbora pasa ahala gero eta gutxiago zalantzak galdetzen zituztela eta bakarrik informazioa bilatzeko zenbait web orrialdeetan zailtasunak izaten zituzten baina lehen esan bezala denbora pasa ahala gero eta hobeto bilatzen zuten informazioa eta trebetasuna lortu zuten.

Bestalde, aurkezpeneko saioetan nabaritu zen ikasleek ez zutela inoiz aurkezpen bat klase aurrean egin eta nahiko urduri zeuden. Hortaz aparte formatuaren aldetik akats batzuk antzeman nituen baina kontutan harturik lehendabiziko aldia zela mota honetako proiektu bat zela ez nuen asko kontutan hartu ebaluatzeko momentua. Gainera, azpimarratu nahiko nuke talde batzuk izugarrizko originaltasuna erakutsi zutela, batzuk Power-Point oso landu bat eginez eta beste batzuk aurkezpena egiteko modua aldatuz, adibidez, talde batek bere proiektua aurkeztu zuen albistegi baten antzera, hau da, beraiek kazetariak izango balira aurkezpena egin zuten eta oso ondo geratu zela esan beharra dago.

Proiektuaren ondorioekin amaitzeko, ebaluazioari buruz hitz egin nahi nuke. Aurreko ataletan aipatu dugun moduan ebaluazioa hiru zatitan banatzen zen: irakaslearen ebaluazioa, autoebaluazio eta koebaluazioa. Lehenik eta behin, esan beharra daukat irakaslearen ebaluazioaren aldetik, irizpideak nahiko ongi bete zituztela ikasle guztiei, salbuespen gutxi egon ziren, baina orokorrean markaturiko irizpideak ondo bete zituzten ikasleek. Bestalde, autoebaluazioari eta koebaluazioari dagokionez emaitza kuriosoak atera ziren. Esan dezakegu orokorrean ikasleak bere burua ondo ebaluatu zutela eta klasean ikusitakoa auto-ebaluazioan antzematen zela. Honekin esan nahi dut, ikasleek ez zutela bere burua oso ondo baloratu, baizik eta, egindakoaren arabera bere burua ebaluatu zuten, hots, egitan egindako lana. Horren ondorioz, ikasle batzuk bere ebaluazioa item baxuekin baloratu zuten eta beste batzuk item altuagoekin.

Koebaluazioarekin gauza antzekoa gertatu zen. Koebaluazioaren bidez, argi eta garbi antzematen zen taldean lan gehien egin zuten ikasleak eta lan gutxien egin zuten ikasleak. Koebaluazioari esker beste gauza batez ohartu nintzen, kasu honetan talde guztien lana egiteko dinamika berdina ez zela. Honekin esan nahi dut, talde batzuetan bakarrik ikasle bat item altuekin baloratzen zela, beraz, ikasle hori taldearen "buruzagia" edo lanaren erantzukizun handien zeukana zen. Beste talde batzuetan ordea, kontrako gauza gertatzen zen, hau da, bi ikasle item onak zituzten eta beste ikaslea item baxuak, kasu honetan, azken ikasle honek lan gutxiago egin zuen eta bere taldekideek logikoa denez gaizki baloratu zioten. Azkeneko beste kasu bat taldearen ikasle guztien itemak oso antzekoak zirela, beraz, taldekide guztien partaidetza nahiko berdintsua izan zen.

Behin proiektuaren ondorioekin amaitu ondoren lanaren inguruko konklusioak aipatuko ditut. Atera dudana lehendabiziko konklusioa, metodologia honekin ikasleen motibazioa pizten dela. Ikasleek gogotsu lan egiten dute mota honetako proiektuak eginez, beraiek lanaren norabidea markatzen dutelako. Irakaslea soilik "gida" antzeko bat da eta beraien helburuetara iristeko lagunduko dien pertsona, hori bai, lehen aipatu bezala, helburu hauek ondo zehaztu behar ditu irakasleak. Honekin jarraituz, esan beharra daukat gaur egungo irakaskuntzan motibazioa piztea oso garrantzitsua dela eta are gehiago gizarte zientzietako irakasgaietan, non ikasleek ikasteko motibazioa galdu duten. Beraz, etorkizunean gero eta POI gehiago egitea komenigarria izango dela uste dut.

Honekin lotuta atera dudana beste konklusio bat ikasleen eta irakaslearen arteko erlazioa ona dela. Ezin dugu ahaztu behar adin hauek oso korapilatsuak direla eta klaseak emateko orduan, klaseak ondo antolatzen ez badira konplikazioak agertzen direla eta konplikazio hauen ondoren irakasle eta ikasleen arteko liskarrak. Proiektu hauek egiterakoan ordea, ikasleak era autonomoago batean lan egiten du eta irakasleak ikasleari laguntzen dio bere ikaskuntza prozesuan, beraz, beraien arteko erlazioa hobetzen da, zeren eta, ikasleak motibazio handiagorekin lana egiten dutelako eta irakasleak ikuste duelako ikasleek helburuetara errazago iristen direla eta azken emaitzak hobeagoak izaten direlako.

Amaitzeko, lan honetan behin baino gehiagotan errepikatu dugun moduan, ikasleen pertzepzioa gizarte zientziarekiko nahiko txarra da, irakasgai aspergarriak izaten direla beraientzat asko memorizatu eta ikasi behar dutelako eta horren ondorioz zerbait praktikoagoa nahigo dute. Horregatik mota honetako proiektu praktikoak irakasgai hauetan sartzea ezinbesteko ikusten dut, ez bakarrik geografian praktikoagoa dela, historian eta arteren historia ere mota honetako proiektuak sartzea oso aberasgarria izango litzateke ikasleen pertzepzioa hobetu ahal izateko.

4.BIBLIOGRAFIA

- Carretero, Mario (1997). Constructivismo y educación. Editorial progreso. Mexico

- Coll, César y Solé, Isabel (2001). Revista Candidus. Aprendizaje significativo y ayuda pedagógica. Barcelona.
- Universidad politécnica de Madrid (2008): Aprendizaje basado en problemas. Guías rápidas sobre nuevas metodologías. Servicio de innovación educativa.
- Herrero Fabregat, C. (1995): Geografía y educación. Sugerencias didácticas. Huerga y Fierro, Madual.
- Laparra, Miguel (2009): *El primer impacto de la crisis en la cohesión social en España*. Fundación Foessa
- Crespo, Nina María (2000): *La metacognición: las diferentes vertientes de una teoría*. Revista signos. Universidad Católica de Valparaíso. Chile.
- Coll, César (1988): *Significado y sentido en el aprendizaje escolar. Reflexiones en torno al concepto de aprendizaje significativo*. Aprendizaje. Barcelona.
- Nafarroako Aldizkari Ofizialean (BON), 25/2007 Foru Dekretua martxoaren 19koa, Nafarroako Foru Komunitateko Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzarako curriculum.

WEBGRAFIA:

- www.eustat.es
- www.euskadi.net
- www.cfnavarra.es
- www.idescat.cat
- <http://www.juntadeandalucia.es/institutodeestadisticaycartografia/>
- www.ine.es
- www.worldmapper.org
- www.prb.org

5. ERANSKINAK

1. ERANSKINA

Proiektuaren gida

Nafarroako Gobernuak langileak zarete eta zuen sailburuak txosten bat egitea eskatu dizute. Txosten horretan hainbat datu sozio-demografiko aztertu beharko dituzue. Txosten horretan Nafarroako eta beste autonomia erkidegoko (EAE, Katalunia eta Andaluzia) datu ezberdinak aztertu eta alderatu beharko dituzue eta bi erkidegoen artean dauden ezberdintasunak aztertzea eta ondorioztatzea izango da zuen xede nagusia.

1. Lehendabizi, datu eta aldagai demografiko eta sozial ezberdinekin hasi aurretik egokitu zaizuen erkidegoen sarreratxo bat egin beharko duzue. Bertan erkidegoko informazio orokor bat jarri beharko duzue (populazioa, klima, kokapen geografikoa, bere hizkuntza...). Sarrera txiki hau, gerorako baliogarria izango da zuen txostenaren aurkezpena egiterakoan.

2. Esan dugun bezala, hainbat datuen eta aldagaien azterketa eta konparazioa egingo beharko duzue, hau da, lortu behar duzuen informazioaren analisia egin beharko duzue. Honakoak dira eskaturiko datuak:

- ✎ Jaiotza tasa: Nafarroako jaiotza tasa eta egokituriko erkidegokoa. Ahal bada, azken urteetako datuak hartuko dituzue garapena hobeto ikusi ahal izateko konparazioak egiteko bi erkidegoen artean. Eskatuko zaizue **taula** edo **grafiko** bat egitea urte ezberdinen arteko datuak konparatu ahal izateko, adibidez, 1990. urtetik 2012. urtera arte dauden urteen taula bat non **jaiotzak** eta **jaiotza tasak** agertzen diren. Ahalik eta urte kopuru gehien hartzen badituzue hobeagoa izango da urte batetik bestera garapena ikusi ahalik izateko.
- ✎ Heriotza tasa: Nafarroako heriotza tasa eta egokituriko erkidegokoa. Ahal bada, azken urteetako datuak hartuko dituzue garapena hobeto ikusi ahal izateko konparazioak egiteko bi erkidegoen artean. Eskatuko zaizue **taula** edo **grafiko** bat egitea urte ezberdinen arteko datuak konparatu ahal izateko, adibidez, 1990. urtetik 2012. urtera arte dauden urteen taula bat non **heriotzak** eta **heriotza tasak** agertzen diren. Ahalik eta urte kopuru gehien hartzen badituzue hobeagoa izango da urte batetik bestera garapena ikusi ahalik izateko.
- ✎ Migrazio mugimenduak: Nafarroako datuak eta egokituriko erkidegokoa aztertu beharko dituzue. Migrazio mugimenduetan gogoratu, **emigrazioak** eta **immigrazioak** sartzen direla, barne migrazioak zein kanpokoak. Eskatuko zaizue **taula** edo **grafiko** bat egitea urte ezberdinen arteko datuak konparatu ahal izateko, adibidez, 1990. urtetik 2012. urtera arte dauden urteen taula bat non **migrazio mugimenduen** datuak agertzen diren. Ahalik eta

urte kopuru gehien hartzen badituzue hobeagoa izango da urte batetik bestera garapena ikusi ahalik izateko.

✧ Langabezia tasa: Nafarroako eta egokituriko erkidegoko datuak hartuko dituzue eta ezberdintasunak zein diren aztertu. Eskatuko zaizue **taula** edo **grafiko** bat egitea urte ezberdinen arteko datuak konparatu ahal izateko, adibidez, 1990. urtetik 2012. urtera arte dauden urteen taula bat non **langabetuen kopurua** eta **langabezi tasak** agertzen diren. Ahalik eta urte kopuru gehien hartzen badituzue hobeagoa izango da urte batetik bestera garapena ikusi ahalik izateko.

✧ Lanaren banaketa: Nafarroako eta egokituriko erkidegoko datuak aztertuko dituzue. **Sektore ekonomiko** ezberdinak hartuko dituzue, hots, landa sektorea, industria, eraikuntza eta zerbitzuak. Sektore ezberdinetako datuak lortu ondoren bi erkidegoen arteko ezberdintasunak aztertuko dituzue. Aurreko aldagaietan bezala **taula** edo **grafiko** bat egitea eskatuko zaizue urteetan zehar eman den garapena aztertu ahal izateko.

3. Bestalde, informazio eta datu guztiak lortu eta tauletan irudikatu ondoren, informazioa aztertuko duzue eta zuen iritsia eman beharko duzue informazioa azaltzeko, hots, tauletan irudikatu duzuen ondorioztatu behar duzue. Zati honen helburu nagusia da, zuek ondorioak ateratzea, hau da, zergatik uste duzue datuak aldatu egin direla urtetan zehar: *langabezia dela eta, industria sektorea krisian dagoela, jaiotza tasa murriztu dela egoera ekonomikoa txarragoa delako edo alderantziz...*

Zuek atera dituzuen ondorioez gain, hainbat galdera erantzun beharko dituzue:

1. Bi urteko datuak hartuko dituzue (egokitutako bi komunitateena), adibidez, 1980 eta gaur egungo datu bat. Bi datu horiek hartu ondoren, azaldu zergatik uste duzue populazioa handitu edo gutxitu egin dela eta bestalde, zer aurreikuspen antzeman daiteke etorkizunera begira, populazioa handituko da edo gutxituko da?
2. Egokitutako erkidegoen arteko migrazio eta lanaren datuak hartuko dituzue eta haien arteko konparazioa egingo duzue. Lanari begira, nora uste duzu migrazio mugimenduak emango direla: barneko mugimenduak, kanpora joango da jendea, immigranteak etorriko dira?... Arrazoitu zuen erantzuna.
3. Azkeneko langabezi datuak ikusita eta azkeneko langabeziaren eboluzioa ikusita ekonomi sektore ezberdinetan (bi erkidegokoak), ondorioztatu daiteke lana sektore guztietan deuseztatzen dela? Zein sektore izan da langabezi gehien jasan duena? Zergatik?

4. Populazioaren mugimendu naturalak, migrazioak eta lanaren datuak ikusita, uste duzue aldagai ezberdin hauek elkarren artean erlazionaturik daudela edo bata bestean eragina duela? Arrazoitu zuen erantzuna.

4. Azkenik, aurkezpen bat egin beharko duzue klase aurrean, nahi dituzuen baliabide informatikoekin. Bertan, aurreko hiru puntuen laburpen bat eskatuko zaizue. Aurkezpenean zuen erkidegoko sarreratxo bat egin beharko duzue, eskaturiko taulen azalpen txiki bat eta azkenik iritsitako ondorioen arrazonamendu txiki bat ere egin beharko duzue. Aurkezpenak 15-20 minutu inguru iraungo du.

Erabili beharreko web-grafia:

Nafarroa: www.cfnavarra.es

- Población y demografía→ Movimiento natural de la población→ Indicadores
→ Migraciones→ Informes
- Sociedad→ Encuesta de población activa→ Tasas
→ Paro registrado

EAE: www.eustat.es

-Biztanleria→ Biztanleriaren mugimenduak

→ Jaiotzak→ Urtekoak → 1975-2001

→ Migrazio mugimenduak→ 2001-2011

-Gizartea→ Lan-merkatua→ jarduera, okupazioa eta langabezia

Katalunia: www.idescat.cat

-Población→ Flujos→ Movimiento natural de la población

→Flujos→ Migración con el resto de España

→ Flujos→ Inmigración/ Emigración externa

-Sociedad→ Trabajo→ Población ocupada

→ Trabajo→ Tasa de actividad, ocupación y paro por sexo y edad

Andaluzia: <http://www.juntadeandalucia.es/institutodeestadisticaycartografia/>

-Población→ Nacimientos, matrimonios y defunciones→ Movimiento natural
de la población→ 2011: 1.1. Serie histórica...

→ Indicadores demográficos (hemen tasak agertzen dira)

– Sociedad→ Indicadores sociales→ Trabajo (hemen tasak agertzen dira)

2. ERANSKINA

Egutegiak

3.D.

DATA	EGIN BEHARREKO LANA
Apirilak 11	Lanaren edo proiektuaren sarrera. Gidoia eta egutegia. Taldeak antolatu behar dira 3-4 pertsonako taldeak
Apirilak 15	Informatika gelan: informazioa bilatu eta txostenarekin hasi

Apirilak 16	Informatika gelan: Informazioa bilatzen eta txostena egiten jarraitu. Egun honetarako jaiotza, heriotza tasak eta migrazio mugimenduak bukaturik egon behar dira.
Apirilak 18	Informazioa eta txostena egiten jarraituko dugu. Tutoretza moduko saioa ere izango da zalantzak argitzeko.
Apirilak 22	Informatika gelan jarraituko dugu txostena prestatzen. Langabezia eta lanaren banaketarekin.
Apirilak 23	Txostena egiteko azken eguna. Langabezi tasak eta lanaren banaketa amaiturik egotea saiatu behar da. Azken zalantzak argitzeko eguna
Apirilak 25	Aurkezpenerako saioa. Talde bakoitzak 15 -20 minutu inguru izango ditu.
Apirilak 29	Aurkezpeneekin jarraituko dugu.
Apirilak 30	Azken aurkezpenak egiteko eguna eta proiektuaren inguruan hitz egiteko saioa izango da, azken konklusioak.

3.C.

DATA	EGIN BEHARREKO LANA
Apirilak 12	Lanaren edo proiektuaren sarrera. Gidoia eta egutegia. Taldeak antolatu behar dira 3-4 pertsonako taldeak
Apirilak 17	Informatika gelan: informazioa bilatu eta txostenarekin hasi
Apirilak 18	Informatika gelan: Informazioa bilatzen eta txostena egiten jarraitu. Egun honetarako jaiotza, heriotza tasak eta migrazio mugimenduak bukaturik egon behar dira.
Apirilak 19	Informazioa eta txostena egiten jarraituko dugu. Tutoretza moduko saioa ere izango da zalantzak argitzeko.
Apirilak 24	Informatika gelan jarraituko dugu txostena prestatzen. Langabezia eta lanaren

	banaketarekin.
Apirilak 25	Txostena egiteko azken eguna. Langabezi tasak eta lanaren banaketa amaiturik egotea saiatu behar da.
Apirilak 26	Aurkezpenerako saioa. Talde bakoitzak 15-20 minutu inguru izango ditu.
Maiatzak 2	Aurkezpenekin jarraituko dugu.
Maiatzak 3	Azken aurkezpenak egiteko eguna eta proiektuaren inguruan hitz egiteko saioa izango da, azken konklusioak.

3.CD.

DATA	EGIN BEHARREKO LANA
Apirilak 12	Lanaren edo proiektuaren sarrera. Gidoia eta egutegia. Taldeak antolatu behar dira 3-4 pertsonako taldeak
Apirilak 15	Informatika gelan: informazioa bilatu eta txostenarekin hasi
Apirilak 17	Informatika gelan: Informazioa bilatzen eta txostena egiten jarraitu. Egun honetarako jaiotza, heriotza tasak eta migrazio mugimenduak bukaturik egon behar dira.
Apirilak 19	Informazioa eta txostena egiten jarraituko dugu. Tutoretza moduko saioa ere izango da zalantzak argitzeko.
Apirilak 22	Informatika gelan jarraituko dugu txostena prestatzen. Langabezia eta lanaren banaketarekin.
Apirilak 24	Txostena egiteko azken eguna. Langabezi tasak eta lanaren banaketa amaiturik egotea saiatu behar da.
Apirilak 26	Aurkezpenerako saioa. Talde bakoitzak 15-20 minutu inguru izango ditu.
Apirilak 29	Aurkezpenekin jarraituko dugu.
Maiatzak 3	Azken aurkezpenak egiteko eguna eta proiektuaren inguruan hitz egiteko saioa izango da, azken konklusioak.

3. ERANSKINA

Glosarioa

- Jaiotza tasa (JT) = $\frac{\text{urtebetean jaiotako haurrak}}{\text{biztanleria osoa}} \times 1000$
- Heriotza tasa (HT) = $\frac{\text{urtebetean hildako pertsonak}}{\text{biztanleria osoa}} \times 1000$
- Migrazio saldoa = immigrante kopurua (I) – emigrante kopurua (E)
- Hazkunde naturala edo begetatiboa = jaiotza tasa – heriotza tasa
- Hazkunde erreala = hazkunde naturala + migrazio saldoa (I-E), kopuru absolutuetan
- Langabezi tasa (LT) = $\frac{\text{langabetu kopurura}}{\text{populazio aktiboa}} \times 100$
- Populazio aktiboa = 15 eta 64 urte bitarteko populazioa, hau da, lan egiteko adinean dagoen populazioa. Horrela kalkulatzeko da = populazio okupatua + langabetuak.
- Populazio okupatua = Populazio aktiboaren barnean, lana daukan populazioa.
- Langabetuak = Populazio aktiboaren barnean, langabezian dagoen populazioa.

4.ERANSKINA

Ebaluazio fitxak

AUTOEBALUAZIOA				
Helburuak	Itemak			
Nire balorazioa	1: Txarra. Ez ditut bete helburuak	2: Erdizka. Bakarrik helburu batzuk bete ditut	3: Ongi. Orokorrean helburuak bete ditut	4: Oso ongi. Helburuak bete ditut eta taldean lagundu dut.
Lortu beharreko helburuak				
Orokorrean gai naiz informazio baliogarria lortzen eskainitako baliabideekin				
Aurkituriko datu estatistikoak ulertzen				

ditut eta zentzuzko taulak irudikatzen dakit				
Talde lanean parte hartu dut. Egokituriko lana bete dut				
Taldeko giroa ona izatea ahalbideratu dut eta ideiak berriak proposatu ditut				
Klasean eta etxean bilaturiko informazioa landu dut				
Kontzeptu berriak ulertu eta barneratu ditut				
Lehen nituen ezagutzak gaiaren inguruan handitu ditut				
Ikusitako datu sozio-demografikoak erlazionaturik daudela ulertu eta barneratu dut				
Gaiaren inguruan ondorioak ateratzeko eta pentsamendu kritiko bat izateko gai naiz				
Izena:	Taldea:		Data:	

KOEVALUAZIOA				
Helburuak	Itemak			
Taldekidetaren balorazioa	1: Txarra. Ez ditu helburuak bete eta ez du talde lanean parte hartu	2: Erdizka: Talde lanean parte hartu du baina arreta falta izan du batzuetan	3: Ongi. Orokorrean helburuak bete ditu eta talde lanean parte hartu egin du	4: Oso Ongi. Talde lanean parte hartzeaz gain ideiak berriak proposatu ditu lana hobetzeko
Ebaluatu beharreko aldagaiak				
Taldeko lan giroa ona mantentzeko laguntzen du				
Lana antolatzerakoan parte hartu egin du				
Taldeak erabakitako etxekoalana egin ditu				
Taldekidetaren ideiak errespetatzen ditu				

Taldeak erabakitako lana aurrera eramatea ahalegindu da				
Lana aurrera eramateko hartu beharreko ardurak arazorik gabe bete ditu				
Taldekideekin idei eta iritzi berriak tartekatu ditu				
Lana hobetzeko idei eta proposamen originalak bultzatu ditu				
Azken balorazioa. Zure taldekideari orokorrean emango zenioke balorazioa				
Izena:	Taldea:	Data:		
Taldekidearen izena:				